

L'ENSENYAMENT DE L'ARQUEOLOGIA A LA UNIVERSITAT*

M. Ángeles del Rincón Martínez

Em fa por que tractar el tema de l'ensenyament de l'Arqueologia a la Universitat em resultarà molt menys fàcil del que havia pensat de bon començament quan se'm va proposar. No estem gens avesats a plantejar-nos la docència universitària —i ja no diguem la d'abans— com a tema d'article (RUIZ ZAPATERO, G. en premsa), cosa que no vol pas dir de cap manera que n'estiguem satisfets. Qui més qui menys, tothom ha comentat alguna vegada: «que malament que està tot»: els estudiants vénen mal preparats, acaben la llicenciatura amb buits de coneixements, i amb escassetat o absència de pràctiques, és impossible de personalitzar l'ensenyament a causa del nombre elevat d'alumnes per classe, els programes de les assignatures no es poden complir... i —això ja en veu més baixa— no sempre el professorat està prou preparat o motivat per impartir la docència.

Sembla que reconeixent el fet, un hom ja es queda tranquil, i després continuem amb la rutina, incapaçs, o mancats d'imaginació o d'estímul per mirar de posar-hi remei a nivell col·lectiu. Que jo sàpiga —i em sap greu dir-ho— mai no s'ha plantejat un intent seriós —com a col·lectiu— de reflexionar a fons sobre les deficiències que presenten els estudis d'arqueologia i començar a buscar-hi solucions, i quan en el decurs d'aquests dos darrers anys lectius hem intentat defensar la nostra especialitat —«que em quedi on sóc» com a mal menor— en els nous Plans d'Estudi de l'Ensenyament d'Història, ens han tallat les ales des de les altes instàncies.

Certament amoïna, o sobresalta —depèn de la predisposició de cadascú davant del problema— quan es llegeixen o se senten crítiques a la nostra docència universitària; una cosa és que se'n reconeixin les deficiències en converses de

passadís, i una altra que es ventilin perquè tothom se n'assabenti. Opinions sobre «la universitat, una espectadora de luxe» (JUNYENT, E. 1989, p. 20), o sobre la dificultat de la Universitat per adaptar-se a unes noves condicions (CEBRIA, A.; MURO, I.; RIU, E., 1990, p. 67) porten necessàriament a una reflexió.

L'Arqueologia a la Universitat

Tot i que ja queda molt lluny del marc cronològic proposat per a aquest treball —els darrers deu anys—, em semblaria injust no recordar la figura del Dr. Joan Maluquer de Motes, mestre de la majoria dels investigadors i docents en exercici a Catalunya. La seva incorporació a la càtedra d'Arqueologia, Epigrafia i Numismàtica de la Universitat de Barcelona, el 1959, on ja el Dr Lluís Pericot ocupava la de Prehistòria, fou decisiva per a impulsar els estudis d'arqueologia i recrear l'escola de Barcelona del temps de Bosch i Gimpera. La incorporació, el 1970, dels Doctors Miquel Tarradell i Pere de Palol va completar i diversificar el marc docent i de recerca de la Universitat de Barcelona.

En una facultat com era la de Filosofia i Lletres, amb dos cursos comuns i tres d'especialitat, els estudis d'Arqueologia formaven una petita part de l'especialitat d'Història fins que el curs 1966-67 es va iniciar una reforma en la qual es contemplaven les seccions de Prehistòria i Història Antiga, Medieval, Moderna, Contemporània, Geografia i Art. Així, la Universitat de Barcelona esdevenia un centre privilegiat on es podia portar a terme una especialitat dedicada al món de l'antigor i de la Prehistòria. A la docència, que era la sorti-

*Tot i que el títol només fa esment de l'Arqueologia, sota aquest terme em refereixo a les tres àrees de Prehistòria, Arqueologia i Història Antiga. Les apreciacions que hi faig són fonamentalment el resultat de la meua experiència docent a la Universitat de Barcelona, però crec que poden tenir força validesa per als altres centres. Vull agrair al Dr. G. Ruiz Zapatero d'haver-me permès de conèixer el text de la seva comunicació al col·loqui «Para dialogar con el pasado», al Dr José Luis Maya la seva informació sobre la Universitat Autònoma de Barcelona, i a la Montserrat Rocafiguera els seus comentaris i la traducció del text al català.

da professional més freqüent per als llicenciats en Lletres, s'hi sumava l'objectiu de formar especialistes que es poguessin dedicar a la recerca.

Quan fou elegit Degà de la Facultat, el Dr. Maluquer va impulsar una reforma dels estudis de Filosofia i Lletres, el Pla Maluquer, que volia acabar amb l'encotillament que havia caracteritzat els estudis universitaris i incorporar-hi el principi de l'objectivitat tot donant la màxima responsabilitat als Departaments. Així, un alumne, després de fer les assignatures obligatòries de l'especialitat, podia organitzar-se els estudis escollint, amb l'ajut d'un tutor, les matèries que més li convenien, entre les optatives que oferien els departaments; en el nostre cas, això permetia concretar perfils vers la Prehistòria, l'Arqueologia o la Història Antiga: el títol de Llicenciatura era el de Filosofia i Lletres amb l'expressa citació de l'especialitat que, llavors, podia ser d'Història Antiga o Arqueologia del Pròxim Orient. Era l'època en què es va incrementar notablement el nombre d'alumnes i es van incorporar a les tasques docents i investigadores alguns dels estudiants de la primera promoció de la nova especialitat.

Posteriorment hi ha hagut dues remodelacions. La primera, el 1973 (l'anomenat Pla Suárez), va afectar greument el desenvolupament de qualsevol especialitat, ja que va quedar reduïda a dos cursos —el segon cicle— en favor d'un primer cicle de tres anys amb la intenció que aquest desemboqués en un títol de Graduat, opció que fou exigida per molt pocs estudiants. La segona, el 1977, va consistir a unificar el primer curs a tota la Facultat, que aleshores ja era la de Geografia i Història, separada de la de Filosofia i Ciències de l'Educació i de la de Filologia; en els dos cursos següents del primer cicle es cursaven les assignatures obligatòries de cada especialitat, tres en el nostre cas, i quedaven com a optatives la resta. La titulació obtinguda fou llavors la de Llicenciat en Geografia i Història, secció de Prehistòria i Història Antiga, i, més tard, secció de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia.

La Universitat Autònoma de Barcelona es crea el 1968, i els estudis de Prehistòria, Arqueologia i Història Antiga formen part de la Llicenciatura general de Geografia i Història, sense denominació concreta d'especialitat. També està estructurada en dos cicles, de tres i dos anys, i el continuat augment de places docents ha permès des de fa temps ampliar l'oferta en Arqueologia, de manera que actualment es pot fer l'especialitat completa, malgrat que no figuri a la titulació.

Els Departaments

La LRU (Ley de Reforma Universitaria), publicada el 1983, reconeix els Departaments com a «órganos básicos encargados de organizar y desarrollar la investigación y las enseñanzas propias de su área de conocimiento», i el nombre mínim de professors per poder-se constituir en Departament és de 12.

En el cas de la Universitat de Barcelona això va suposar la fusió dels tres Departaments que s'havien format entorn de les tres càtedres —Prehistòria i Història Antiga; Arqueologia, Epigrafia i Numismàtica; i Arqueologia Cristiana i Medieval—, que en realitat ja funcionaven junts a l'hora de coordinar els ensenyaments, en un de sol: el de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia. Els diversos Departaments configuren una Facultat. En aquest cas, Geografia i Història, que juntament amb les de Filosofia, Filologia i Belles Arts, integren la Divisió I, d'Humanitats. D'aquesta Universitat n'han depès —ja no a partir del curs vinent— l'Estudi General de Lleida (Divisió VI) i el Centre Universitari del Camp de Tarragona (Divisió VII), on s'imparteixen el primer i el tercer cicle.

En el cas de la Universitat Autònoma de Barcelona, es partia d'un sol Departament, el d'Història. L'aplicació de la LRU es va solucionar amb la creació del Departament de Societats Precapitalistes i Antropologia Social, que agrupa els estudis de Prehistòria, Història Antiga, Medieval, i Antropologia, mentre que Arqueologia forma part del Departament d'Art. D'aquesta Universitat en depèn —tampoc ja no a partir del curs vinent— l'Estudi General de Girona, també amb estudis només de primer cicle.

Si el Departament ve definit per la LRU com una unitat de docència i de recerca que s'encarrega d'organitzar-la dins d'una àrea de coneixement, això no es compleix en cap de les Universitats. En el millor dels casos, pel que fa a denominació, la Universitat de Barcelona reuneix tres àrees, dues de les quals fan referència a períodes de la Història i l'altra a un mètode d'estudi que, d'altra banda, també s'aplica al Departament d'Història Medieval, Paleografia i Diplomàtica, sense cap coordinació entre ells a no ser a títol individual. En el cas de la Universitat Autònoma de Barcelona, aquestes tres àrees estan repartides entre dos Departaments; en un d'ells, Prehistòria i Història Antiga han de compartir «espai» amb Antropologia i Història Medieval que, en realitat, també fa referència a una etapa del passat, el de les formacions precapitalistes, tot i que la inclusió de l'Antropologia exclou l'aplicació estricta del passat. L'adscripció de l'àrea d'Arqueologia al Departament d'Art no deixa de recordar a qui ho veu des de fora, un vell concepte de l'Arqueologia més com a Història de l'Art que com una ciència amb mètode científic propi, tot i que, que quedi clar, no és aquest el cas del professorat que hi està adscrit, i l'adscripció s'ha hagut de fer per problemes de nombre i no pas de concepte.

La imposició d'un nombre mínim de professors fa impossible, doncs, que es compleixi la LRU; el Departament no és una unitat, sinó una unió de diferents àrees que no sempre tenen els mateixos objectius docents, que s'han de repartir «com a bons germans» el petit pressupost aprovat cada any, i que han de pactar per repartir-se les places docents, en cas que n'hi hagi. No sempre s'aconsegueix la bona convivència i, en tot cas, l'actuació conjunta és difícil que sigui coherent, per exemple, a l'hora d'organitzar els ensenyaments, car els interessos d'àrea o personals poden arribar a prevaler sobre els docents.

És clar que potser caldria plantejar-se la validesa conceptual de la separació d'aquestes tres àrees. Tots hem assistit, o intervingut, al debat teòric de l'arqueologia des dels anys 60, alguns abans, d'altres més tard, amb més, menys o cap convenciment. Crec que a la majoria una cosa o altra ens n'ha quedat. Però aquest debat, que sí que ha repercutit en la recerca, no ha contribuït gaire a provocar un qüestionament i una consegüent reestructuració de la docència universitària: em refereixo a nivell d'institució, perquè a nivell individual sí que s'ha notat. Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia són les tres àrees de coneixement sota la denominació de les quals surten a concurs i es cobreixen les places docents de la Universitat, i tots sabem que les temàtiques de cada àrea són pràcticament intocables, en general. Per a una plaça d'arqueologia serà difícil que algú trenqui motlles i que el seu programa no es cenyeixi, després d'alguns temes conceptuals i metodològics, a Orient, Grècia, Roma i Península Ibèrica; que no se li acudeixi posar-hi cap tema d'abans dels grecs perquè aleshores se li dirà «perdoni, però això és de prehistòria», i quant als temes del primer mil·lenni a la Península Ibèrica, per exemple, ens els adjudiquem tant els de Prehistòria —per allò de la Protohistòria—, com els d'Arqueologia —per allò de la presència de fenicis i grecs—, com els d'Història Antiga —per allò de les Fonts Escrites.

Docència i recerca

La funció del Departament és, segons la LRU, l'organització de la docència i recerca. Per cert, no s'hi contemplan les activitats burocràtiques que ocupen una part apreciable de les hores de permanència i que van, des dels tràmits normals, però no necessàriament senzills, amb les més altes instàncies, fins als «domèstics» seguiments de les factures de telèfon, fax o fotocòpies, per exemple, per controlar que cap de nosaltres no es passi de la quantitat que li ha tocat en el repartiment.

Però tornem a les funcions contemplades per la llei. Per al que realment han estat pensats sempre els Departaments, sobretot a Lletres, es per espavilar-se amb la docència que se'ls encomana, actualment des del Consell d'Estudis, segons la dotació docent; en termes actuals, hom adjudica al Departament una «càrrega» docent que ha de complir amb la seva «força» docent, és a dir, amb els professors. La dedicació que un professor ha de tenir a la Universitat es computa només a partir de les hores de classe i de visita; és cert que la llei preveu la figura de l'investigador, que ompli la dedicació amb la tasca de recerca, o la reducció del nombre d'hores dedicades a la docència a favor de la recerca. La primera possibilitat, simplement no es dona, no hi ha places dotades; la segona, molt excepcionalment, només es dona en aquells Departaments que es poden permetre el luxe de renunciar a aquesta dedicació, perquè aquesta càrrega docent pot ser absorbida per altres membres; per descomptat, aquest no és el cas dels nostres Departaments, almenys a la Universitat de Barcelona.

Ara bé, la docència no sempre es porta a terme en les millors condicions. La massificació a les aules és un dels problemes de solució més difícil, sobretot en uns estudis com els nostres en els quals les classes pràctiques haurien de ser obligatòries. Aquesta problemàtica afecta sobretot els cursos de primer cicle i alguns de segon, i és sensiblement més greu en el cas de la Universitat de Barcelona a qui la política de la Generalitat obliga a acceptar un gran nombre d'estudiants, molts dels quals han escollit la Llicenciatura de Geografia i Història en segona o tercera opció, i que no han pogut accedir a la seva especialitat perquè no han obtingut la qualificació mínima per a la primera opció. Per tant, ens toca a nosaltres acollir aquest excedent estudiantil, que és el que ha obtingut les qualificacions més baixes a les proves de Selectivitat i que no està gens motivat per estudiar una especialitat que no ha escollit. Aquesta situació de «pàrking per a estudiants desplaçats» no és, ni de bon tros, la millor per intentar millorar la qualitat de l'ensenyament. Però deu ser una solució útil — cal reconèixer que un grup nombrós de joves sense res a fer fa nosa a casa i al carrer— puix amb la posada en funcionament del nou Pla d'Estudis el curs vinent l'Ensenyament d'Història de la Universitat de Barcelona ha d'acollir 800 estudiants, mentre que el de la Universitat Autònoma de Barcelona només 250.

Pràcticament tot el professorat té dedicació exclusiva, amb l'única excepció d'algun professor associat a temps parcial, que difícilment aconseguirà l'ampliació a temps complet: a l'administració li surt més barat contractar dos associats parcials —que impartiran quatre assignatures entre tots dos— que un a temps complet que, a sobre, només n'impartiria tres. Ja hem dit que la dedicació es comptabilitza a partir de la docència impartida i hores de dedicació a l'alumnat, com queda especificat en el POA (Pla d'ordenació acadèmica) anual. Però aquesta és l'única exigència real. Després, el compliment d'un professor, en la seva funció com a tal, dependrà només de la seva pròpia voluntat i capacitat. Des de fa alguns anys el Ministeri d'Educació i Ciència ha creat com a incentiu una avaluació periòdica de l'activitat docent i de recerca, de manera que a un professor, si supera positivament els trams fixats en cadascuna d'aquestes activitats, se li incrementa el sou. Doncs bé, la valoració de l'activitat docent no ha suposat cap problema: s'han comptabilitzat els trams de sis anys mitjançant una senzilla divisió a partir dels anys de servei. Qualsevol professor sap que, si no canvia el procediment, se li aniran sumant puntualment els trams gràcies a l'inexorable pas del temps, independentment de la qualitat de la docència. Està previst que anualment hi hagi una avaluació del professorat per part dels estudiants, del Departament i del mateix professor, però mai no s'ha portat a la pràctica d'una manera seriosa. Des de fa molt de temps hom té la sensació que la docència és el que menys interessa a la Universitat, i sembla que les autoritats acadèmiques s'estan començant a adonar que potser això no és el més apropiat; darrerament en cap acte oficial, com ara en el discurs d'obertura del curs actual del Rector o en la presa de possessió del President de la Divisió I a la Universitat de Barce-

lona, no s'ha fet al·lusió a la necessitat de prestigiar l'activitat docent.

Afortunadament —tot i que no deixa de ser un greuge comparatiu— no ha passat el mateix amb l'avaluació de l'activitat investigadora. El retard a conèixer els resultats —de vegades més d'un any— ha estat degut a la dificultat d'establir-ne els criteris, ja que era la primera vegada que es feia una cosa així, i a la revisió de tots els currícula, operació molt més complexa que una senzilla divisió. No han pas estat acceptats tots els trams sol·licitats, i això és just, tot i que, segons alguns casos coneguts o denunciats, no s'ha deixat de cometre més d'una arbitrarietat. Però, si més no, se sap que la recerca compta, tant per al reconeixement de trams com per a l'accés a alguna plaça docent d'Universitat. Així doncs, és molt més productiu i dóna més prestigi potenciar la recerca que la docència, tot i que de vegades hagi de ser a costa d'aquesta darrera.

Crec que l'increment de la recerca dins de la Universitat, i la millora —o més ben dit la creació— de les condicions mínimes per a desenvolupar-la, és un dels canvis positius més evidents d'aquests darrers 10 anys. I això s'ha notat sobretot en els estudis d'Arqueologia que, tot i trobar-se dins d'una llicenciatura de lletres, han aconseguit que se'ls reconegui un cert caràcter experimental. No cal insistir en els trets específics de la nostra especialitat, on la investigació es fonamenta en bona part en un treball de camp i en els estudis que se'n deriven, i, a més, en un continuat replantejament teòric i metodològic. Tot això requereix, d'una banda, una formació cada vegada més complexa que supera les possibilitats d'una sola persona i, de l'altra, un equipament cada vegada més sofisticat i diversificat. Calen laboratoris, no tan sols per rentar, restaurar, classificar, dibuixar i emmagatzemar, com els que, en el millor dels casos, teníem fins fa poc, sinó prou ben equipats per realitzar tot tipus d'anàlisis i dotats d'una bona infraestructura informàtica. Actualment, n'estem encara molt lluny, i les deficiències es supleixen amb els contactes a nivell personal que es poden establir amb altres centres, com els de Geologia, Biologia, Físiques etc. Aquests darrers anys s'estan creant equips de recerca amb personal que, a més de la formació arqueològica, s'ha especialitzat en tècniques d'estudi específiques, per la qual cosa seria desitjable disposar de laboratoris ben dotats.

Actualment la Universitat canalitza la tramitació dels projectes de recerca que, si són aprovats, reben subvencions d'organismes que depenen de la Generalitat o de l'Estat (CIRIT, CICYT, DGICYT), per tant, extrauniversitaris; però de mica en mica la Universitat va incrementant la col·laboració econòmica amb subvencions als Departaments per a infraestructura de recerca, amb una quantitat sensiblement superior a l'històric FIU (Fons per a la Investigació Universitària). La situació es podria qualificar fins a cert punt d'optimista, el camí és fressat, però s'han de resoldre encara molts problemes, com ara la creació d'un equip de recerca estable. Com hem dit, la Universitat no ha dotat, fins ara, places de recerca; per tant, l'equip es forma a l'entorn d'un o més profes-

sors/investigadors i l'integren llicenciats, professors no numeraris del Departament o becaris d'investigació que, una vegada exhaurit el termini de la beca, no tenen pràcticament cap perspectiva d'aconseguir una plaça a curt termini.

Els plans d'estudi

Com ja s'ha dit, el pla d'estudis de la Universitat de Barcelona és el de 1977. Les modificacions que hi ha hagut des de llavors han repercutit en la duplicació de grups per tal de poder oferir l'especialitat a la tarda, i en l'increment del nombre d'assignatures de tipus C. Això ha estat possible gràcies a la dotació de places docents fins a completar la plantilla que compta amb dos catedràtics emèrits, quatre catedràtics, dotze titulars, dos associats i tres ajudants.

Durant el primer cicle són obligatòries cinc assignatures per accedir a l'especialitat: Llatí, Prehistòria i Història Antiga, Història de Grècia, Història de Roma i Arqueologia General. Al segon cicle s'han de fer deu assignatures, vuit de les quals han de ser obligatòriament de l'especialitat, tot i que, normalment, els estudiants les trien totes deu entre: Prehistòria del Quaternari, Prehistòria Europea, Història Antiga d'Espanya, Protohistòria Mediterrània, Història i Arqueologia del Pròxim Orient, Arqueologia de Grècia, Arqueologia de Roma, Història social i econòmica del Món Antic, Arqueologia Cristiana, Epigrafia Antiga i Numismàtica, totes elles de duració anual. A més, hi ha una sèrie d'assignatures de tipus C, quadrimestrals, el nombre de les quals varia en funció de la disponibilitat de personal docent. Les anuals, de tipus B, són fixes i no es poden canviar ni se'n poden crear de noves; en canvi, les de tipus C varien cada any i la tria de la temàtica, en general, està relacionada amb la recerca del professor que la imparteix.

A la Universitat Autònoma de Barcelona la plantilla de les tres àrees està formada per dos catedràtics, onze titulars, un ajudant i un associat. Durant el primer cicle es fan les assignatures de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia. En el segon cicle hi ha una oferta d'assignatures anuals i quadrimestrals que no són fixes i poden variar cada any. Això és un avantatge perquè s'han pogut adaptar més bé als nous objectius de l'Arqueologia tot programant-hi assignatures més adients.

Pel que fa a les altres especialitats, amb títol específic o sense, de la Llicenciatura, l'oferta es pot considerar àmplia. Tanmateix, tant els estudiants com els professors som conscients que la preparació que s'aconsegueix no és bona, que l'alumne, en general, no surt amb els coneixements necessaris per aviar amb garanties un treball de recerca que, des de fa temps, ha deixat de ser només la intervenció puntual en una excavació. A parer meu, es podrien enumerar aquestes deficiències:

La reducció del segon cicle a dos cursos resulta insuficient perquè l'alumne es pugui beneficiar de l'oferta d'assignatures d'especialitat, mentre que al primer cicle, més llarg, disposa de molt poques assignatures, i no sempre, com és lògic, troba en l'oferta d'altres especialitats —Geografia,

Antropologia— les matèries adients per a una formació coherent. És força corrent que al segon cycle l'estudiant es decanti vers una «superespecialitat», per exemple Quaternari, o Prehistòria més recent, o Arqueologia Romana, entre d'altres possibilitats. Potser la situació no és tan greu a la Universitat Autònoma de Barcelona, gràcies a la flexibilitat del programa. El canvi d'assignatures permet organitzar cycles de dos anys, els d'especialitat, amb els continguts més adients per a cada cas. De tota manera, penso que tampoc no és el més idoni passar d'una formació incompleta i massa general a primer cycle, a una «superespecialitat» al segon. Potser seria millor reservar-la per al Doctorat.

Gairebé totes les assignatures són diacròniques. Només l'Arqueologia General ha afrontat en aquests darrers anys el repte de substituir el tradicional programa cronològic-descriptiu (Orient, Grècia, Roma, Península Ibèrica) per un altre dedicat a temes teòrics, metodològics i tècnics. De tota manera, amb una assignatura no n'hi ha prou per tractar aquests temes. A la Universitat de Barcelona aquesta deficiència s'intenta suplir amb la programació d'assignatures quadrimestrals, tot i que els temes teòrics i metodològics (Arqueologia de la Mort, Anàlisi Territorial, etc.) solen ser més propis dels programes de tercer cycle. Les assignatures tradicionals de tipus cronològic i descriptiu, que no han variat des de 1966 o 1977, tenen un programa molt ampli que en aquells anys potser es podia abraçar, però que amb els objectius que ara ens plantejem, més enllà de la simple descripció de la cultura material i dels canvis que ha sofert en el temps i en l'espai, és molt difícil d'acomplir. Per això de vegades la informació diacrònica també pateix uns buits importants.

L'organització de classes pràctiques és deficient o inexistent. L'horari lectiu fa impossible d'organitzar sortides a museus o jaciments, per la qual cosa fer-ho en caps de setmana depèn de la bona voluntat i disponibilitat de professors i estudiants. Els departaments no tenen —alguna cosa es comença ara a aconseguir— col·leccions didàctiques, i amb els materials d'excavació dipositats als laboratoris es poden organitzar pràctiques amb grups reduïts, cosa que és incompatible en força assignatures amb el nombre d'estudiants per classe. La participació en les excavacions, durant les vacances i sense cap validesa acadèmica, depèn de la decisió de l'alumne d'incorporar-se a un equip i, naturalment, de l'oferta. Això serien les pràctiques tradicionals, que només aprofita una petita proporció d'alumnes. La recerca actual, com ja s'ha dit en parlar de les assignatures, implica una formació teòrico-metodològica cada vegada més complexa, i només amb les classes no és possible d'assimilar les tècniques d'estudi que es requereixen. En aquest sentit, l'àrea d'Arqueologia de la Universitat de Barcelona ha iniciat un projecte docent per a l'assignatura d'Arqueologia General, amb un programa de tres anys, que intenta de pal·liar totes aquestes deficiències.

Alguna cosa positiva s'ha aconseguit en aquests darrers anys. Els pressupostos de la Universitat contemplen la possibilitat de desviar una partida per a professors convidats. La

Universitat Autònoma de Barcelona, l'Estudi General de Lleida i la Universitat de Barcelona van organitzant visites de professors d'altres universitats espanyoles o de l'estranger, o bé d'especialistes en temes metodològics concrets, per tal de donar conferències o cursos de curta durada que permeten als estudiants de conèixer la problemàtica d'altres zones.

A partir del curs 1992-1993 s'inicia un nou Pla d'Estudis. Només m'hi referiré breument. Estableix la creació de tres Ensenyaments: Història, Geografia i Història de l'Art. Lògicament, nosaltres som a Història. La llicenciatura es farà en quatre anys, durant els quals cal obtenir un màxim de 300 crèdits: 158 ja són obligatoris per a tots els estudiants d'Història, ja que corresponen o bé a matèries troncales, les mateixes per a tota Espanya, o bé són obligatòries de cada Universitat; d'aquests, 33 corresponen als nostres estudis (Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia), i 24, que tractarem de «desviar» cap als nostres interessos, corresponen a les matèries de mètodes i tècniques de recerca històrica (Tendències historiogràfiques actuals, Paleografia, Diplomàtica, Epigrafia i Numismàtica, que poden ser impartides per totes les àrees d'Història). En el cas de la Universitat de Barcelona, a qui s'han adjudicat 800 places per a Història, la troncalitat obligarà a tenir uns 200 alumnes per classe; hi ha la secreta esperança que no es cobreixin totes les places, però crec que amb 150 podem comptar-hi. Cal tenir en compte que totes les assignatures tenen hores teòriques i pràctiques. On es porten 150 persones juntes, o quants grups de 20 cal fer per estar en un laboratori o veure algunes sales de museu? A més dels crèdits obligatoris, l'estudiant n'ha de fer 140 o 142 d'optatius i de lliure elecció, és a dir, que els pot fer en l'ensenyament que li interessi. Són pocs per a una especialitat, i si no s'augmenten, es repetiran i augmentaran les mateixes deficiències que denunciàvem abans. Molts pensem que aquest Pla d'Estudis suposa un pas enre per què elimina les especialitats, i en el nostre cas, la d'Arqueologia en un moment que augmenta la demanda d'arqueòlegs —tot i que no tant com seria desitjable— i que s'obren les portes a Europa, per la qual cosa se suposa que cal oferir una formació cada vegada més competitiva. Els que hem estat a les comissions d'elaboració dels nous Plans, hem hagut de sentir afirmacions de l'estil que el que s'intenta amb l'ensenyament d'Història és crear historiadors en tot (?), que no s'ha de fer una especialitat durant la carrera, i que, en tot cas, l'especialitat s'ha d'aconseguir al tercer cycle, amb el doctorat i cursos de postgrau (Diplomes o Màsters), és a dir, allargant el període de formació de l'estudiant, si en té possibilitats.

La posada en marxa del nou Pla per al curs vinent suposa un increment de la càrrega docent per al professorat que, a més, ha de continuar atenent les necessitats del pla antic que es va extingint any rere any, i, per tant, encara té quatre cursos d'existència. Sota cap concepte, l'Administració no admet que aquesta situació es tradueixi en la dotació de noves places docents, de manera que l'obligació d'assumir aquest augment de càrrega docent s'ha hagut de fer a costa de sacrificar assignatures o grups del segon cycle del pla an-

tic i dels cursos de doctorat. Dificilment es podran especialitzar durant el tercer cicle, si ja no queda professorat per a impartir-lo amb una certa coherència.

El tercer cicle, el doctorat és, doncs, qui paga sempre els plats trencats. Des de 1986 existeix una nova normativa que pretén que aquesta etapa sigui veritablement formativa i que desemboqui en la tesi doctoral. El doctorand ha de cursar 32 crèdits en dos anys dins d'un programa de Doctorat; 9 d'aquests 32 crèdits es poden aconseguir amb la tesi de llicenciatura, que nosaltres hem mantingut com a obligatòria. Els tres anys següents, amb dret a pròrroga, els dedicarà a realitzar la tesi doctoral. Hi ha una cosa positiva en la nostra especialitat, i és que, en general, els estudiants que es matriculen a tercer cicle estan veritablement interessats a realitzar la tesi i estan incorporats en programes de recerca o en projectes dirigits per personal dels Departaments; però això també és un problema. Lògicament se'ls hauria d'oferir un programa on poguessin rebre una formació específica d'acord amb el projecte que estan desenvolupant. Però, com que els Departaments acullen diverses àrees, els interessos dels estudiants matriculats a doctorat són diversos, i com que el personal docent que queda és poc després d'atendre les necessitats de primer i segon cicle, l'oferta és força variada i incoherent. En general, aquesta situació s'intenta pal·liar buscant en altres llicenciatures o en universitats properes aquelles assignatures que poc o molt puguin completar l'oferta.

Sóc conscient que els temes que he tractat només estan en-cetats i que en queden molts per tractar: per exemple, quina és la proporció d'estudiants que volen continuar en el camp de la recerca, i quines expectatives tenen per poder fer-ho, les dificultats o la impossibilitat d'augmentar la plantilla docent i els mètodes de selecció del professorat; la repercussió de la implantació dels nous Plans d'Estudis als centres Universitaris de Girona, Lleida i Tarragona, que seran independents; la desconnexió que hi ha entre l'ensenyament mitjà i l'universitari. Crec que molts de nosaltres som conscients que la investigació sobre la docència universitària és pràcticament inexistent i que cada vegada hi ha una necessitat més urgent de plantejar-nos què és i què hauria de ser la Universitat.

En cap moment en tot l'article no he fet esment del terme autonomia. Mentre la nostra Universitat no estableixi els propis Plans d'Estudis i no tingui capacitat per dictar les normes de selecció del propi professorat, de quina autonomia es pot parlar?

ABSTRACT

In this article, a survey is carried out into different aspects of teaching Prehistory, Archaeology and Ancient History at Barcelona University, from the development of these studies when Professor Joan Maluquer de Motes entered the Department until nowadays, when we are going to start a new Studies Plan. Critical references are made about the organization of the teaching and research activities of the Departments. Special attention is paid to the problems concerning

the present studies plan showing up some defects that explain the unsatisfactory formation of our students. Finally there are some brief considerations about the third cycle (PhD) and the negative perspectives of the forthcoming Studies Plan.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- CEBRIA, A.; MURO, I. i RIU, E. (1990) «L'Arqueologia: un projecte de coneixement històric», *L'Avenç* 134, febrer. pp. 64-71.
- JUNYENT, Emili (1989), «L'Arqueologia Catalana, entre el mite i la realitat», *L'Avenç* 124, març. pp. 16-21.
- RUIZ ZAPATERO, G. (en premsa) *La Prehistoria en la Universidad Española: estado actual y perspectivas*. «Para dialogar con el pasado», Universidad de Extremadura.

Mª Angeles DEL RINCÓN MARTÍNEZ. Professora titular de Prehistòria del Departament de Prehistòria i Història Antiga de la Universitat de Barcelona. Representant del Departament i secretària del Consell d'Estudis de la Facultat de Geografia i Història. Representant d'Història a la ponència per a l'elaboració del nou Pla d'Estudis.

(Títol original: «La enseñanza de la arqueología en la Universidad». La traducció és de Montserrat Rocafiguera i Espoña).